

ПРО ВИКОНАННЯ ДНУ «ІНСТИТУТ ОСВІТНЬОЇ АНАЛІТИКИ» ЗАВДАНЬ БЛОКУ РВ 3

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНА ЗУСТРІЧ

БРЕМЕН. НІМЕЧЧИНА

16-17 ВЕРЕСНЯ 2024 РОКУ

I. Огляд літератури та аналіз профільних документів”

За результатами вивчення 41 вітчизняного та зарубіжного джерела інформації, аналізу законодавчо-нормативного та інформаційного забезпечення функціонування ринку праці та Національної системи кваліфікацій (НСК) можна зробити такі узагальнені висновки:

- ❖ вітчизняними та зарубіжними науковцями і аналітиками в цілому приділяється велика увага дослідженням розвитку українського ринку праці в умовах воєнної агресії та проблемам працевлаштування біженців від війни. Попередні дослідження втратили свою актуальність через війну;
- ❖ поряд з цим, відсутність практики статистичних спостережень українського ринку праці, обсягів та напрямів вітчизняних трудових мігрантів ще у довоєнний період, не дозволяють проводити оперативні та об'єктивні дослідження цих питань в умовах воєнного стану, коли збір більшості даних та їх оприлюднення стали фактично згорнутими чи засекреченими;
- ❖ Найбільш повними та значущими є публікації-результати досліджень МОП, ЄФО, Інституту демографії, Інституту професійних кваліфікацій;

” Проект Звіту про виконання Інститутом завдань блоку РW 3 та Презентація англійською мовою розміщені на Платформі: <https://smelnikukr.com/horizon/> (за паролем q1w2e3r4)

I. Огляд літератури та аналіз профільних документів (продовження)

- ❖ у країні в цілому створено дієву систему НСК, яка функціонує, попри воєнний стан. З 2011 року застосовується на практиці Національна рамка кваліфікацій (НРК), яка практично повністю відповідає європейському аналогу (ЄРК). Зараз спільно з експертами ЄС проходить завершальна робота з її самосертифікації. З 2019 року створено Національне агентство кваліфікацій (НАК), що представлено в рівних пропорціях соціальними партнерами національного рівня. На 01.09.2024 року стейкхолдерами розроблено 349 професійних стандартів (ПС), розроблюється 461 ПС, функціонує 129 кваліфікаційних центрів з незалежного оцінювання та визнання професійних кваліфікацій тощо;
- ❖ зайнятість населення та ринок праці зазнали у воєнний період глобальних втрат. Втрачено більше третини робочих місць, перш за все у таких галузях, як металургія, промисловість, перш за все, вугільна, енергетика, сільське господарство та будівництво. Також близько третини робочої сили мігрувала за межі країни, п'ята частина – перемістилася в межах країни. Серед галузей економіки, які у теперішній час є найбільшими споживачами кваліфікацій є оборонний комплекс, транспорт, сфера послуг та бюджетна сфера. До 20,0% зайнятих на сьогодні у сегменті оборони країни;

I. Огляд літератури та аналіз профільних документів (продовження)

- ❖ **найбільших втрат від війни серед провайдерів освітніх послуг понесла галузь підготовки кадрів на виробництві, де близько третини крупних підприємств частково або повністю згорнули свою діяльність, були релоковані чи перепрофільовані, що призвело до суттєвого скорочення сфери підготовки кадрів на виробництві. Втратили свій потенціал і заклади формального сектору освіти. Так, у 2024 році (01.09.2024) кількість охочих здобувати вищу освіту в Україні скоротилася майже на третину порівняно з повоєнним 2021 роком. Ключовою причиною падіння кількісно-якісних показників діяльності закладів освіти виступає втрата частиною з них через війну матеріально-технічної бази, контингенту та педагогічних/науково-педагогічних працівників. Станом на 01.09.2024 року через воєнну агресію було переміщено 94 коледжі, 29 університетів, 2 інститути післядипломної педагогічної освіти і 64 їх відокремлених структурних підрозділів. За період активної воєнної фази зруйновано 365 та пошкоджено 3428 закладів освіти, з яких серед зруйнованих 10 припадає на заклади професійної (професійно-технічної), 7 – на заклади фахової передвищої освіти, 1 – вищої освіти, а серед пошкоджених – 161, 162 та 112 відповідно;**

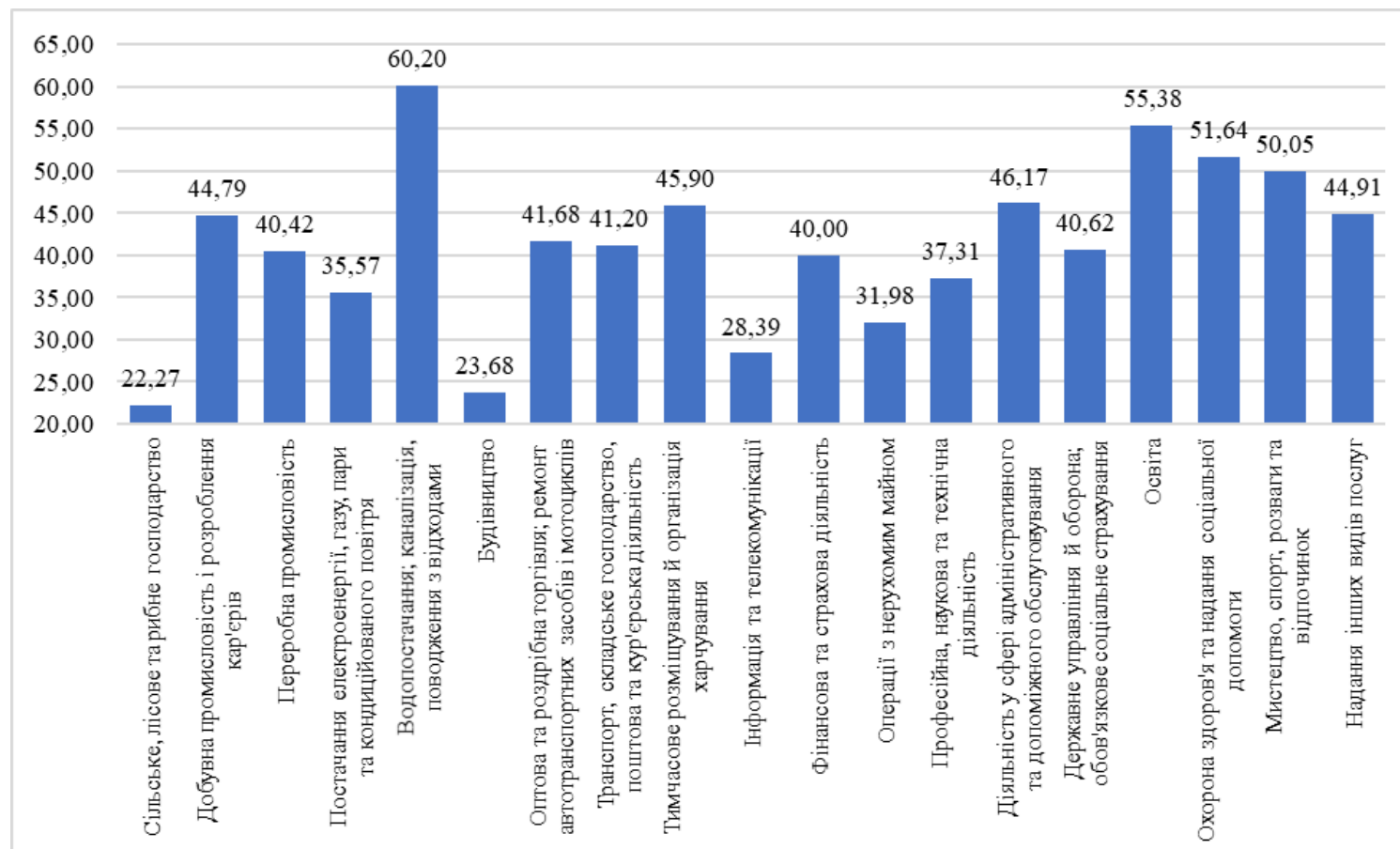
I. Огляд літератури та аналіз профільних документів (продовження)

- за прогнозами та оцінками аналітиків, заходами стратегій та планів національного рівня у повоєнний період Україні для відновлення економіки необхідно буде «повернути» не менш як 3 млн біженців та мігрантів працездатного віку, що є малоімовірним, та залучити до 3 млн трудових мігрантів з інших країн;
- найбільш випитаними кваліфікаціями у період повоєнної відбудови урядом визначено ті, що належать до таких видів економічної діяльності, як будівництво, усі види реабілітації населення, «реабілітація» довкілля, енергозберігаючі та енерговідновлювальні виробництва, оборонний комплекс;
- масштабний відтік біженців, формування у повному обсязі ЗСУ та оборонного комплексу країни дозволили після 2022 року більш ніж у два рази знизити напругу на національному ринку праці;
- влада та стейкхолдери в умовах війни зняли більшість бюрократичних перепон у сфері використання праці, працевлаштування та підготовки кадрів, що дозволило, наприклад, вдвічі скоротити терміни перепідготовки дорослого населення за робітничими професіями.

II. Основні висновки статистичного аналізу

2.1. Стан ринку праці

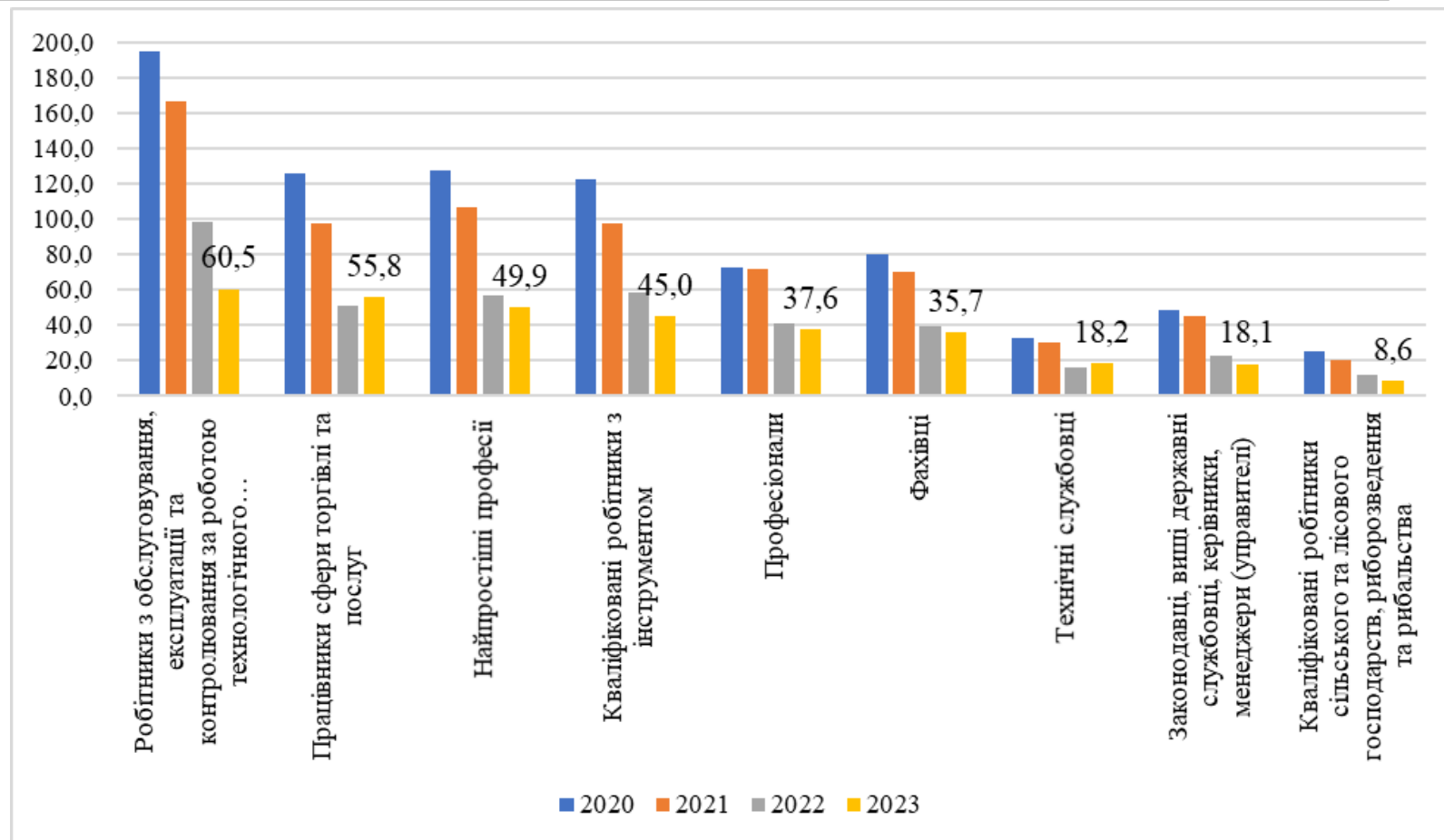
**Упродовж 2020-2023 років
 кількість вакансій
 зменшилася на 60,3% чи в
 2,5 раза
 (з 829,6 тис. од. у
 2020 році до 329,4 тис. од. у
 2023 році)**

II. Основні висновки статистичного аналізу

2.1. Стан ринку праці (продовження)

Упродовж 2020-2023 років також спостерігається суттєве згортання попиту в професійному розрізі, перш за все, за робітничими професіями, хоча в абсолютних значеннях вони продовжують домінувати на ринку праці

II. Основні висновки статистичного аналізу

2.2. Найвищий попит на кваліфікації

Види економічної діяльності за найвищою дефіцитністю кадрів на вітчизняному ринку праці в 2021-2023 роках

Вид економічної діяльності, секція чи розділ (КВЕД)	Назва професії (посади)
С – Переробна промисловість/ Виробництво одягу	закрійник
	швачка
	покрівельник рулонних покрівель та покрівель із штучних матеріалів
F – Будівництво/ Спеціалізовані будівельні роботи	слюсар-сантехнік
	машиніст крана автомобільного
	інженер з експлуатації машинно-тракторного парку
Н – Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність/ Наземний і трубопровідний транспорт	слюсар з ремонту колісних транспортних засобів
	водій автотранспортних засобів
	водій трамвая
	водій тролейбуса
М – Професійна, наукова та технічна діяльність/ Наукові дослідження та розробки	науковий співробітник (агрономія, зоотехнія, лісівництво)
	науковий співробітник (статистика)
	професор/доцент закладу вищої освіти
	вчитель закладу загальної середньої освіти
Р – Освіта/ Освіта	вчитель-логопед
	педагог соціальний
	асистент вихователя закладу дошкільної освіти
	асистент вчителя

II. Основні висновки статистичного аналізу

2.3. Найвища надлишковість кваліфікацій

Види економічної діяльності за найвищою надлишковістю кадрів на вітчизняному ринку праці в 2021-2023 роках

Вид економічної діяльності, секція чи розділ	Назва професії (посади)
М - Професійна, наукова та технічна діяльність/ Діяльність головних управлінь (хед-офісів)	менеджер (управитель) у сфері надання інформації менеджер (управитель) із зв'язків з громадськістю менеджер (управитель) з адміністративної діяльності менеджер (управитель) з логістики
Ж - Інформація та телекомунікації/ Діяльність у сфері радіомовлення та телевізійного мовлення	режисер оператор відеозапису радіомеханік з обслуговування та ремонту радіотелевізійної апаратури електромонтер лінійних споруд електрозв'язку та проводового мовлення
К - Фінансова та страхова діяльність/ Страхування, перестраховання та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування	менеджер (управитель) із страхування страховий експерт з охорони праці агент страховий офісний службовець (страхування)
М - Професійна, наукова та технічна діяльність/ Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку	менеджер (управитель) з реклами менеджер (управитель) з маркетингу рекламіст
Н - Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування/ Адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні	менеджер (управитель) з персоналу товарознавець оператор інформаційно-комунікаційних мереж оператор комп'ютерного набору

II. Основні висновки статистичного аналізу

2.4. Тенденції надмірної кваліфікації та недостатнього використання навичок вітчизняної робочої сили

Перелік професій, за якими у 2023 році мала місце невідповідність кваліфікацій вимогам роботодавців

Продавець продовольчих товарів

Водій автотранспортних засобів

Кухар

Бухгалтер

Швачка

Вчитель закладу загальної середньої освіти

Охоронник

Сестра медична (брат медичний)

Спеціаліст державної служби (місцевого самоврядування)

Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва

Робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків

II. Основні висновки статистичного аналізу

2.5. Ключові висновки за Розділом

Сфера використання праці та кваліфікацій країни характеризується:

- ✓ згортанням обсягів, зовнішньою міграцією, зменшенням попиту з боку споживачів послуг у воєнний період;
- ✓ суттєвим зниженням рівня життя та доходів населення у воєнний період, що спонукає останніх заощаджувати й на освіті та навчанні;
- ✓ продовженням багатьма закладами освіти практики підготовки кадрів без орієнтації на реальні потреби національного і регіональних ринків праці;
- ✓ поживавленням попиту на ринку праці за останні півтора року, що зумовлене зростанням обсягів виробництва в оборонному комплексі, відновленні логістичних та інших інфраструктурних комунікацій, мобілізацією до ЗСУ, на що відреагували й провайдери освітніх послуг, спростивши процедури навчання дорослого населення, зокрема за мікрокваліфікаціями.

Ш. Результати опитування/інтерв'ювання стейкхолдерів

	Компанії (відділи HRM)	Провайдери освітніх послуг	Постачальники політики (національні та регіональні) та стейкхолдери національного рівня	Інтерв'юєри з питань цифровізації
Заплановано	20	10	10	20
Здійснено	22	12	7	35
Оброблено	22	12	7	35
% виконання	110,0	120,0	70,0	175,0

Ш. Результати опитування/інтерв'ювання стейкголдерів

3.1. Думки роботодавців

Роботодавцям було запропоновано дати відповідь на 11 спеціалізованих запитань. Більшість з них зазначили, що:

- ✓ мають достатній рівень забезпечення робочою силою певної кваліфікації (54,5%), що є досить позитивним трендом за нинішніх обставин;
- ✓ існують щонайменше 53 дефіцитні для них професії, і така, ситуація характерна для всієї галузі (63,6%);
- ✓ на регіональних ринках праці відсутні кваліфікації, за якими можна безпроблемно підібрати кадри (50,0%);
- ✓ система освіти в певних регіонах до війни ефективно реагувала на зміни, але через бойові дії та евакуацію профільних закладів освіти ця ефективність суттєво знизилася. Зберігається давня потреба в оновленні освітніх програм та більш тісної співпраці з роботодавцями;
- ✓ серед найважливіших проблем та викликів у цій сфері опитані виділяють на сьогодні: масовий виїзд молодих працівників і випускників за кордон, що спричиняє дефіцит кадрів; військовий стан, бойові дії та евакуація населення, що ускладнюють проведення навчання, особливо очних занять;
- ✓ переважна більшість респондентів не вважає імміграцію (ввезення іноземної робочої сили) ефективним рішенням для залучення та утримання кваліфікованих працівників в Україні.

Ш. Результати опитування/інтерв'ювання стейкхолдерів

3.2. Думки провайдерів освітніх послуг

Провайдери освітніх послуг деталізовано дали відповідь на 30 запитань. Їхня загальна думка полягала в тому, що: більшість їхніх випускників успішно працевлаштовуються після завершення навчання; освітні стандарти та навчальні програми регулярно оновлюються та адаптуються відповідно до державних вимог, регіональних потреб та змін на ринку праці; основні виклики та проблеми включають: відсутність загальної орієнтовної освітньої програми для деяких кваліфікацій/професій, складнощі з проходженням виробничої практики на підприємствах, військовий стан, а також відсутність фінансування для навчання за частковими кваліфікаціями; вони активно співпрацюють із місцевими компаніями чи організаціями роботодавців для покращення відповідності наданих кваліфікацій вимогам до них з боку роботодавців; така співпраця суттєво допомагає створювати можливості для подальшого працевлаштування та професійної кар'єри випускників; середній рівень відсіву за останні 5 років учнів/студентів був несуттєвим, та коливався в межах 4,0-6,0%; в умовах воєнного стану навчання іноземців є вкрай обмеженим та закономірним з міркувань безпеки; За блоком «Міграція випускників» 57,1% респондентів зазначили, що у них є інформація про працевлаштування їхніх випускників за межами країни. Їхня частка від загалу не перевищує 4,0%, вони працюють у більшості своїй не за фахом; більшість (71,4%) представлених закладів освіти застосовують у практичній діяльності норми та положення НРК. У той же час тільки 42,9% респондентів зазначили, що використовують НРК для визнання, порівняння та валідації кваліфікацій. Усі респонденти зацікавлені у співпраці з провайдерами освітніх послуг з інших країн (не членів ЄС), чії громадяни потенційно приїжджатимуть до України під час її повоєнної відбудови.

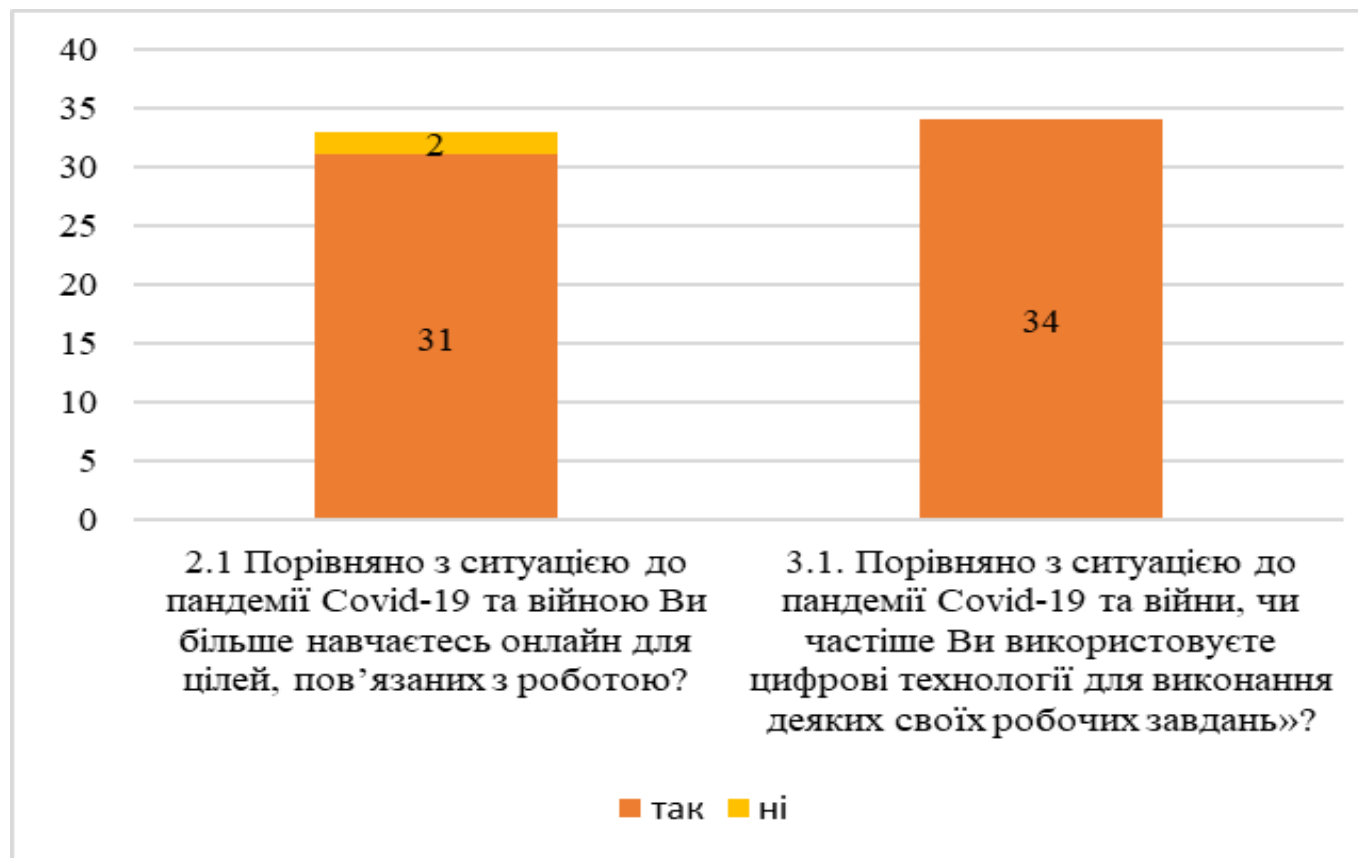
III. Результати опитування/інтерв'ювання стейкхолдерів

3.3. Думки представників центральної влади та соціальних партнерів

Експерти: визначили ситуацію з трудовою міграцією та біженцями від війни катастрофічною та суттєвою проблемою для ринку праці та зайнятості в Україні; виділили політику зайнятості, направлену на покращення стану ринку праці, а саме, направленість на працевлаштування військових ветеранів, що підтримується в організаціях та установах і підприємствах, суспільстві, тоді як решта напрямів розвинена недостатньо; зазначають, що інструменти НСК відграють свою високу роль, що в першу чергу ілюструє їх зв'язок з міжнародними/регіональними рамками кваліфікацій; зазначають те, що необхідна достовірна та оперативна статистика ринку праці в динаміці; важливим є оперативне реагування системи освіти на потреби роботодавців у кваліфікаціях, нових вміннях і навичках; доцільність визначення головним розробником професійних стандартів за участю освітян роботодавців, участь їх у розробці освітніх програм, робочих навчальних планів; швидкий перехід України на професійні стандарти; співпраця і комунікація роботодавців і сфери освіти на рівні конкретного суб'єкта освітньої діяльності і підприємства, взаємний і постійний пошук контрагентів; повнота, відкритість і доступність інформації про потреби ринку праці з одного боку, можливостей сфери освіти – з іншого.

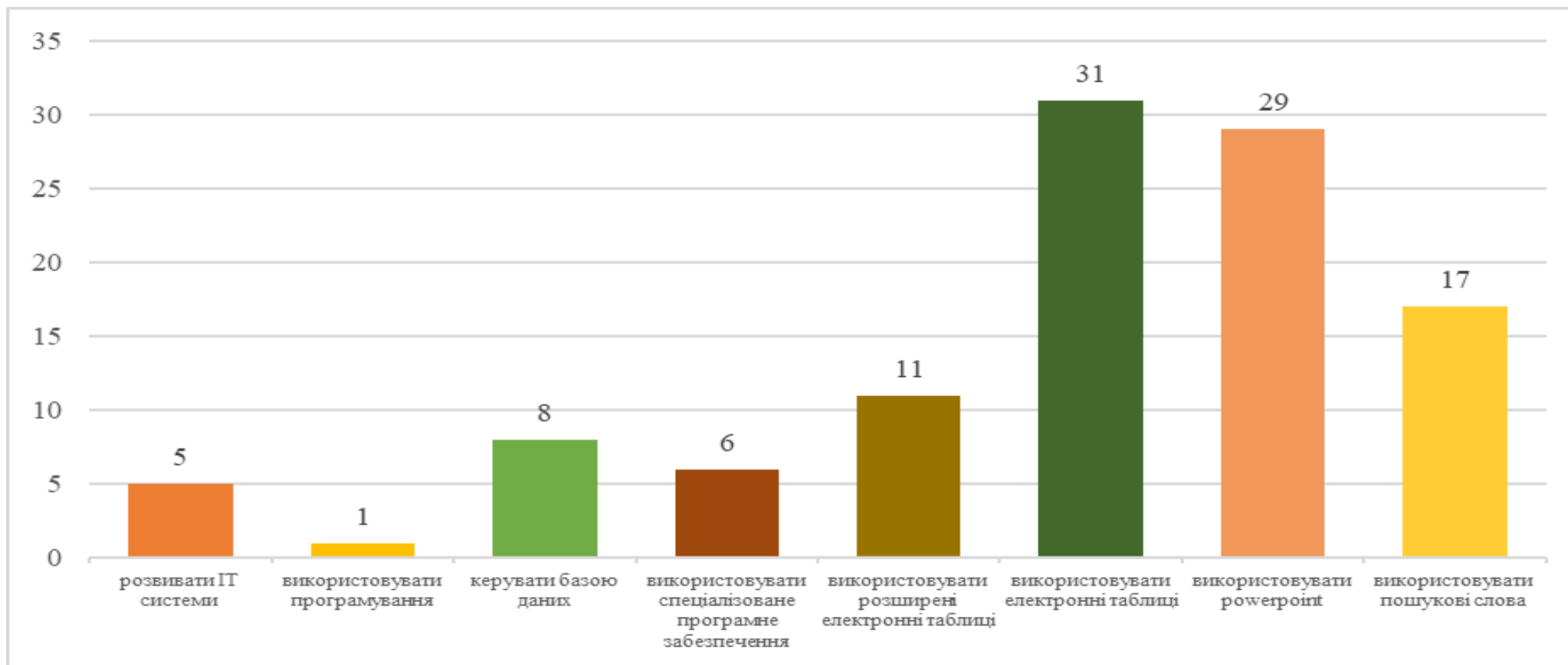
III. Результати опитування/інтерв'ювання стейкголдерів

3.4. Цифровізація та он-лайн навчання на виробництві у періоди пандемії Covid-19 та війни

Ш. Результати опитування/інтерв'ювання стейкголдерів

3.4. Використання цифрового пристрою для роботи (продовження)

Ш. Результати опитування/інтерв'ювання стейкголдерів

3.4. Висновки (продовження)

Опитування 35 респондентів дало можливість зробити такі узагальнені висновки:

- **пандемія в Україні призвела до досить продуктивного переходу працівників до застосування в своїй роботі засобів цифровізації. Це суттєво посприяло полегшенню виконання робочих завдань в умовах війни;**
- **у цей складний період працівники стали більш широко та ефективно використовувати та засвоювати нові цифрові пристрої, обладнання, прилади, програмне забезпечення, інформаційні технології тощо;**
- **в умовах війни онлайн навчання та дистанційна робота набули глобального розповсюдження в усіх сферах життєдіяльності та використання праці в країні;**
- **в Україні спостерігається активна та ефективна інформатизація багатьох робочих та освітніх зон, перш за все, у сфері документообігу, фінансової та банківської діяльності, навчальних онлайн платформ та програм, оцінювання на симуляторах тощо.**

IV. Наступні кроки в розвитку кваліфікацій в Україні

- 1. Гармонізація НСК з кращими аналогами в ЄС, зокрема її реформування та перехід на підходи щодо прогнозування, планування, оцінювання, розподілу та використання кваліфікацій на ринках праці. Співставлення та валідація кваліфікацій.**
- 2. Орієнтир на укрупнення в рази закладів освіти за кластерним принципом та шляхом створення корпоративних університетів, хабів та міжнародних центрів.**
- 3. Відмова від застарілих та бюрократичних підходів у формуванні змісту та методів навчання, переорієнтація (у воєнний та повоєнні періоди) на широкий спектр трансформації сегменту освіти дорослих.**
- 4. Створення нової, незалежної та прозорої системи внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості освітніх послуг, визнання та присвоєння професійних кваліфікацій**
- 5. Імплементация результатів цього дослідження у підготовку відповідних проєктів законодавчо-нормативного та методологічного спрямування, проведення інформаційного штурму серед профільних реалізаторів політик тощо.**

ДЯКУЄМО!